

maar ook doordat er kennis is van de verschillende lagen en niveaus die ertoe leiden dat iets wordt (een organisatie, een afdeling) tot wat het is en hoe het functioneert. Hoe deze benadering wordt genoemd, hoe het design in elkaar steekt, welk design functioneert en welk niet en hoe resultaten op elkaar kunnen worden betrokken, zijn uitdagingen voor nader onderzoek en discussie. Het belangrijkste is nu te reflecteren op uitgevoerd *Mixed Methods*-onderzoek en goede *Mixed Methods*-onderzoeken te ontwikkelen en uit te voeren met voldoende tijd voor reflectie op de integratie van de onderzoeksresultaten en het afwegen van de waarde van de informatie die met beide methoden wordt verkregen.

Literatuur

- Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de, & Teunissen, J. (2001). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese.
- Creswell, J.W. (2003). *Research design. Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. 2nd edition. Thousand Oaks: Sage.
- Erzberger, Ch., & Kelle, U. (2003). Making inferences in mixed methods: the rules of integration. In A. Tashakorri, & Ch. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social & behavioral research* (pp. 457-488). Thousand Oaks: Sage.
- Hesse-Biber, S.N., & Leavy, P. (2006). *The practice of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage.
- Morgan, D. (1998). Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: applications to health research. *Qualitative Health Research*, 8(3), 362-376.
- Morse, J.M. (1991). Approaches to qualitative-quantitative methodological triangulation. *Nursing Research*, 40(2), 120-123.
- Mulderij, K.J. (1999). Waarschuwing: dreigend overschot! Over te veel methode in de jaren negentig. In B. Levering, & P. Smeyers (Red.), *Opvoeding en onderwijs leren zien. Een inleiding in interpretatief onderzoek* (pp. 292-310). Amsterdam: Boom.
- Smaling, A. (1987). *Methodologische objectiviteit en kwalitatief onderzoek*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Tashakorri, A., & Teddlie, Ch. (1998). *Mixed methodology. Combining qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Tashakorri, A., & Teddlie, Ch. (Eds.). (2003). *Handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Thousand Oaks: Sage.

Drie opmerkingen

Wim Dechering

- 1 De Boer begint haar artikel met een viertal mogelijke verklaringen voor de opkomst van *Mixed Methods*-onderzoek, waaraan ik er graag een wil toevoegen, namelijk de ontwikkeling van de kwantitatieve methoden zelf. Deze tonen immers sinds 1964

met C. Coombs' *A Theory of Data* meer een ontwikkeling in de richting van kwalitatief onderzoek. De aandacht voor schalingsproblematiek (*unfolding* en MDS; het werken met data van zwakke meetniveaus (nominaal en ordinaal)), de aandacht voor context binnen multi-levelonderzoek, de aandacht voor kwalitatieve variabelen binnen co- en variantieanalyse en de opkomst van logistische regressieanalyse zijn belangrijke zaken die vruchtbare aanknopingspunten bieden in relatie tot kwalitatief onderzoek. Zo is in het methodeonderwijs voor antropologen in Leiden het aanleren van multivariate technieken voor meer kwalitatieve data als Homals en Princals (nu CATPC) vast onderdeel sinds de jaren zeventig. Een dergelijke ontwikkeling binnen een discipline waar van oudsher kwalitatieve methoden centraal staan, geeft een vruchtbare voedingsbodem voor *Mixed Methods*-onderzoek.

- 2 Een tweede opmerking geldt triangulatie. De oorspronkelijke betekenis is het controleren van de data aan de hand van drie onafhankelijke bronnen; het vastleggen van de positie aan de hand van drie peilingen. Als iemand enthousiast vertelt over een nieuwe film, zijn kaartje kan laten zien en als bovendien zijn vrienden bevestigen dat hij bij hen was in de bioscoop, dan is overtuigend bewijs geleverd dat hij de film zelf heeft gezien. In het voorbeeld van Erzberger en Kelle komt deze drievoudige bewijsvoering niet meer tot uiting; het gaat alleen om de vraag of kwantitatief-kwalitatief onderzoek convergerend, complementair of divergerend is. Dat zijn op zich belangrijke vragen maar om hier de toch beladen term 'triangulatie' te gebruiken is ongelukkig.
- 3 De Boer geeft aan dat er in de literatuur een veelheid aan indelingen is voor een typologie van *Mixed Methods*-designs en noemt hierbij een belangrijk gegeven dat *Mixed Methods*-onderzoek in de loop van het onderzoek een ander design kan krijgen. Ik denk dat dit een realistische opmerking is die aangeeft dat we nog ver weg zijn van duidelijke criteria voor wat *Mixed Methods*-onderzoek nu eigenlijk is. Het artikel geeft in ieder geval een paar suggesties voor waar de problematiek naartoe gaat.

Waarvoor worden keuzes voor een bepaalde mix bepaald?

Adri Smaling

Fijje de Boer laat zien dat onderzoekers en methodologen de laatste jaren niet hebben stilgezeten met betrekking tot de vraag hoe de verhouding tussen kwalitatief en kwantificerend onderzoek kan worden opgevat. In het korte bestek van haar artikel konden natuurlijk slechts enkele aspecten van de problematiek aan de orde komen. In mijn reactie wil ik nader ingaan op de gecompliceerdheid van de keuze voor een bepaalde mix bin-